

«14» лютого 2023 р.

№ 36

Інформаційно – методичний матеріал

ЕКО ДІЯ НА ЗАХИСТ ПЕРВОЦВІТІВ

Первоцвіти – це екологічна група рослин, яка нараховує 500 видів.

Первоцвіти ще мають іншу назву – ефемероїди (багаторічні трав'янисті рослини з коротким весняним циклом розвитку і літнім періодом спокою). Термін ефемероїди має грецьке походження (εφήμερος) і в перекладі означає «скороминучий», «швидкоплинний». Така назва пов'язана з тим, що ці рослини дуже швидко зацвітають. Ефемероїди готуються до весни ще восени, накопичуючи в своїх цибулинах запаси поживних речовин, щоб раніше від інших рослин зустріти весну та потішити нас своєю красою. Їм не страшні ані сніг, ані злі морози – до примхливої природи ці ранні квіти чудово пристосувались. Але у них є інший ворог і від якого важко врятуватися – це люди. Велика кількість первоцвітів гине в результаті діяльності людини: забруднення навколишнього середовища, вирубка лісів, збирання квітів...

Збирання первоцвітів дуже шкідливе для природи, бо не дає можливості рослинам утворити насіння. До того ж ушкоджуються сусідні квітки, ламаються стебла та бруньки, повністю нівечаться рослини.

Якщо зірвали стеблину з трьома первоцвітами, то загинуло 45 – 60 насінин. І як наслідок – відсутність нових рослин. Для того, щоб з насіння конвалії виросла доросла квітуча рослина, необхідно 7 – 8 років. Сам процес проростання насіння тривалий і складний.

Поступово наші ліси збіднюються на ці чудові дарунки природи, серед яких первоцвіт весняний (*Primula veris* L.; *Primula officinalis* Hill), підсніжник складчастий білосніжний (*Galanthus plicatus*), пролісок (*Scilla*), мати-й-мачуха (*Tussilago farfara*), сон-трава (*Pulsatilla patens*), конвалія (*Convallaria*), медунка

(Pulmonaria), горицвіт весняний (Adonis), білоцвіт весняний (Leucojum vernum), рясст (Corydalis cava), цикламен Кузнєцова (Cyclamen coum Mill. s.l.) тощо.

Первоцвіти мають і естетичне, і практичне значення. Нектаром квітів ласують бджоли, джмелі, метелики, а мурашки з'їдають частину насіння. Отже, перші весняні квіти не тільки звеселяють людей, а й напоюють своїм нектаром, годують пилком і насінням мешканців лісу, використовуються в народній та офіційній медицині тощо.

Вже зараз багато первоцвітів потребують певних заходів охорони, зокрема – проліска сибірська, горицвіт весняний, первоцвіт дрібний, білоцвіт весняний, цикламен Кузнєцова, тому вони занесені до Червоної книги України.

Серед рослин, які стрімко зникають в оточуючій нас природі зараз знаходяться усі види шафранів, підсніжник складчастий білосніжний, білоцвіт весняний, сон-трава, пролісок та багато інших.

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України закликає не зривати первоцвіти. Кожен повинен знати, що ці рослини підлягають суворій охороні відповідно до Положення про Червону книгу України. Їх не можна зривати, викопувати, в інший спосіб використовувати частини цих рослин. Продавати первоцвіти забороняється відповідно до ст. 9 Закону України «Про рослинний світ», Кодексу України «Про адміністративні правопорушення» (ст. 88). За зривання червонокнижної квітки в Україні тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до тридцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно добутого і на посадових осіб – від тридцяти до п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно добутого.

Останнім часом ми намагаємось прирівнюватись до культури європейських країн, пропагуємо їхні цінності, і водночас закриваємо очі на злочини проти природного середовища, в якому живемо. В європейських країнах зривання та продаж червонокнижних квітів несе не тільки великі фінансові штрафи, але й позбавлення волі. За цим суворо слідкують відповідальні органи. Первоцвіти прекрасні, але тільки в природі, адже зірвані квіти «живуть» лише кілька днів. З

вини людей їх на Землі з кожним роком стає все менше і менше. Щороку перші вісники весни стають жертвами «людської любові».

На жаль, наша екологічна свідомість здебільшого дуже низька, і ми не часто замислюємося над тим, що, купуючи первоцвіти, сприяємо їхньому знищенню, мало розповідаємо про важливість збереження довкілля дітям.

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді пропонує провести акцію «Еко дія на захист первоцвітів». Мета природоохоронної акції «Еко дія на захист первоцвітів» – привернути увагу громадськості до проблеми охорони ранньоквітучих лісових рослин і спрямувати зусилля учнів, молоді, пересічних громадян на практичні дії щодо захисту первоцвітів України (див. додаток).

Завдання акції – навчити дітей відчувати та оберігати первоцвіти; розвивати почуття дбайливого господаря своєї землі; формувати у підростаючого покоління природоохоронні навички, прищеплювати елементарні поняття екологічної культури.

Форми та методи проведення акції різноманітні, зокрема:

- лекції про ранньовесняні квіти (біологічні особливості та екологічні фактори розвитку, значення для природи і в житті людини, необхідність захисту первоцвітів, первоцвіти в поезії, міфології, народній творчості);

- рейди на захист ранньоквітучих рослин у місцях їх продажу (з плакатами та гаслами), а також спостереження за квітами у природі (доречно організувати гру-вікторину на знання первоцвітів, згадати приказки, загадки, легенди, вірші, пісні про лісові квіти);

- перегляд науково-популярних фільмів про охорону рідкісних та зникаючих видів рослин;

- оформлення стендів та фотомонтажів у загальнодоступних місцях;

- пропонувати заповнення анкет з висвітленням таких питань: які ви знаєте первоцвіти, їх зовнішній вигляд, значення для природи та людини, екологічні особливості, як потрібно оберігати ранні квіти, чому перші весняні квіти з'являються не в кожному лісі ...;

– практикувати введення первоцвітів в культуру шкільних ділянок, як засобу пропаганди ідеї захисту цих рослин.

– дарувати первоцвіти на світлинах, адже зірвані квіти – це варварство, сфотографовані – мистецтво.

Молоді люди, які відчинили браму ХХІ століття, мають пам'ятати слова римського філософа Сенеки: «Жити щасливо і жити в злагоді з природою – одне й те саме».

Директор

A handwritten signature in blue ink, written in a cursive style, positioned between the title 'Директор' and the name 'Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ'.

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ

Ефемероїди (первоцвіти) України
(багаторічні трав'янисті рослини з коротким весняним циклом розвитку і літнім періодом спокою).

ШАФРАН
(*Crocus*)

ГІАЦИНТ
(*Hyacinthus*)

МОРОЗНИК
(*Helleborus*)

ЗОЗУЛИНІ ЧЕРЕВИЧКИ
(*Cypripedium calceolus L.*)

ЛЮБКА ДВОЛИСТА
(*Platanthera bifolia*)

МУСКАРІ
(*Muscari*)

АНЕМОНА
(*Anemone*)

НАРЦИС
(*Narcissus*)

КОНВАЛІЯ
(*Convallaria*)

СОН-ТРАВА
(*Pulsatilla*)

РЯБЕЦЬ ШАХОВИЙ або ДИКИЙ ТЮЛЬПАН
(*Frittilaria meleagris*)

ПРОЛІСКА ДВОЛИСТА
(*Scilla bifolia*)

ЦИБУЛЯ ВЕДМЕЖА
(*Allium ursinum*)

ТЮЛЬПАН ДІБРОВНИЙ
(*Tulipa quercetorum*)

РЯСТ
(*Corydalis*)

АНЕМОНА

Горицвіт, адоніс
(*Adonis*)

БІЛОЦВІТ

МЕДУНКА
(*Pulmonaria*)

ПІДСНІЖНИК

ПЕРВОЦВІТ ВЕСНЯНИЙ
(*Primula veris* L.)

ЦИКЛАМЕН КОСЬКИЙ
(*Cyclamen coum* Mill. s.l.)

**ПІДБІЛ ЗВИЧАЙНИЙ,
МАТИ-Й-МАЧУХА**
(*Tussilago farfara* L.)

